

Preconditions of widespread of outsourcing in Ukraine and abroad are considered. The high demand for outsourcing is because almost every enterprise has divisions, which cannot be loaded for 90-100 % since they perform auxiliary or service functions periodically.

Advantages and disadvantages of outsourcing from the perspective of the various participants of social and labor relations are described in detail. It is shown that the transfer of non-core functions provides more advantages than disadvantages for the contracting enterprise and the outsourcing company, but conversely for employees and state.

Attention on the main disadvantages of outsourcing is accented. The priority directions of state regulation of outsourcing are determined, such as: ordering of the regulatory framework for intellectual property protection, strengthening of control over the compliance of norms of labor legislation, strengthening of control over the timeliness, calculation accuracy and payment completeness of all taxes and fees.

Keywords: social and labor relations, enterprise, service, advantage, disadvantage outsourcing company.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2014

УДК 338.23

*Генефа Олександрівна Швиданенко **

ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті визначено сутність процесу інтелектуалізації бізнесу на сучасному етапі економічного розвитку. Виокремлено ключові імперативи розвитку підприємств на основі інтелектуалізації, інформатизації, інноваційності, інвестиційності та інтеграції. Запропоновано напрями використання моделі «5-І» з метою підвищення результативності діяльності вітчизняних компаній

Ключові слова: інтелектуалізація, інформатизація, інноваційність, інтеграція, інвестиційність, інтелектуальний капітал, розвиток підприємства, цінність, вартість компанії

Вступ. Сучасний етап економічного розвитку України, як і світової економіки в цілому, зумовлений трансформацією всієї економічної системи в контексті її інтелектуалізації. Елементами інтелектуалізації є інформація, наукові знання, а також професійний, науковий і культурний потенціал суспільства. На сьогодні роль інтелектуальних ресурсів надзвичайно зросла, що зумовило їх пріоритетність. Вони багато в чому визначають не тільки якість виробленої продукції і послуг, але й структуру національної економіки, ефективність розвитку підприємств, їх інноваційний потенціал. У даний час для нашої країни існує особлива потреба в економічному зростанні на основі інноваційного розвитку, вирішення якої неможливе без ефективного використання інтелектуального капіталу та активного впровадження наукових розробок в економіку.

Дослідження праць багатьох учених, присвячених інтелектуалізації діяльності підприємства та її впливу на розвиток компаній, свідчить про підвищений інтерес до даної проблематики. Різні аспекти досліджуваних питань висвітлювали такі науковці, як Е. Брукінг, С. Брю, І. Бушмарін, Д. Белл, В. Гойл, П. Друкер, В. Іноземцев, С. Климов, І. Нонака, А. Тоффлер, П. Сенге, П. Стоуньєр, Х. Такеучи, Е. Тодд та ін. Обґрунтуванню механізму активізації інтелектуальної діяльності під-

* Швиданенко Генефа Олександрівна – канд. екон. наук, професор, зав. кафедри економіки підприємств, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», shvidanenko-go@mail.ru

приємств присвятили праці вчені: А. Амоша, В. Александрова, А. Базилюк, Л. Безчасний, А. Білоус, Д. Богиня, В. Геєць, А. Кендюхов, А. Колот, В. Корженко, Л. Мельцер, Т. Мірошніченко, Л. Пашко, В. Семиноженко, В. Соловйова, М. Семикіна, А. Стрижак, А. Чухно, Л. Штик та ін. Багато вчених зараз ведуть інтенсивний пошук нових моделей, стимулів, критеріїв інтелектуалізації, проте чимало питань даного спектра ще не мають необхідного системного теоретичного обґрунтування. Зараз потребують подальших наукових досліджень механізми інтелектуалізації процесу розвитку компанії як перспективного напрямку, лише фрагментарно висвітлено ряд питань концептуального та емпіричного характеру.

Постановка задачі. Підвищення інформатизації та інтелектуалізації виробничих процесів, інтенсифікація застосування нематеріальних факторів виробництва та інтелектуального капіталу вважається загально визнаною тенденцією при переході до постіндустріального етапу цивілізаційного розвитку, що безумовно є актуальним і для України. Формування нових реалій економічного розвитку вимагає принципової зміни підходів до планування розвитку підприємства. Об'єктивно необхідна зміна принципів і моделей обґрунтованого та успішного планування розвитку діяльності компанії, трансформації процесів інтелектуалізації її діяльності, цілей і сутнісної сфери функціонування (робота з інформацією, створення і перетворення знань, управління ресурсами). На сучасному етапі розвитку економіки для забезпечення довгострокової прибутковості, високих темпів розвитку і збереження стійких конкурентних переваг підприємства необхідною умовою стає використання інтелектуальної складової діяльності компанії. Вирішення цієї найважливішої проблеми полягає в комплексній інтеграції процесів інтелектуалізації, інформатизації та інноваційного спрямування розвитку діяльності підприємства.

Результати. Одним із важливих результатів розвитку підприємств у сучасному світі стала інтелектуалізація бізнесу, яка фактично переросла в його першопричину. Сьогодні можна говорити про виникнення так званого «інтелектуального бізнесу», що володіє рядом важливих переваг. Разом з тим, процеси інтелектуалізації підприємства досліджуються з різних концептуальних позицій: управління знаннями, навчанням, формування і використання нематеріальних активів, діяльністю в умовах хаосу, освоєнням капіталу та ін. [1, с. 84].

В економічній науці сформовані різні трактування поняття категорії «інтелектуалізація».

Інтелектуалізація — це стимулюючий вплив інтелектуальним капіталом — знань на економічний об'єкт, який безперервно залучає, виробляє, поширює компоненти інтелектуального капіталу, підтримуючи цим трансфер і дифузії різних видів капіталу, просування нових і спеціальних знань, товарів і послуг [2, с. 24—26].

Один з підходів базується на розгляді підприємства як поєднання матеріальних і нематеріальних активів. У зв'язку з цим, інтелектуалізація підприємства — це орієнтація його діяльності на придбання, створення і використання знань з метою їх перетворення в нові товари, послуги або бізнес-моделі [1, с. 85—91].

Процес інтелектуалізації, на нашу думку, спирається на наявний у підприємства організаційний інтелект, що відображає здатність організації цілеспрямовано обробляти, інтерпретувати та систематизувати нові знання, створювати спеціальні знання і мати до них доступ для прирощення та адаптації інтелектуального потенціалу до змін зовнішнього середовища. Причому, необхідно врахувати, що організаційний інтелект забезпечує взаємодію інтелектуальних лідерів, зміну структури, інтенсивну генерацію, переробку та поповнення масиву корпоративних знань, перетворення інтелектуальних ресурсів у продукти, послуги, забезпечуючи цим відтворення інтелектуального капіталу. Організаційний інтелект дозволяє за рахунок інтелектуалізації провести перетворення природного капіталу в біосоціальні потреби суспільства, використовуючи накопичену інтелектуальну енергію і соціальну довіру — соціальний капітал [3].

Інтелектуальний бізнес — це, перш за все, раціонально керована структура з можливістю оцінювання ефективності роботи за фактичними даними, отриманими на основі точних індикаторів продуктивності. Він характеризується здатністю менеджерів розуміти та керувати ключовими процесами, бізнес-стратегією і швидкістю, з якою бізнес здатний знаходити, реагувати та усувати наявні або можливі проблеми [4, с. 8].

Інтелектуалізація змінює парадигму розвитку підприємства, а саме, виводить на перший план людські ресурси, елементами якого є знання, навички, моральні цінності персоналу, культура праці та ін. Людські ресурси є пріоритетними, оскільки перехід від індустріального до постіндустріального економічного укладу, який відбувається у найрозвиненіших країнах, першочергово означає зміну ролі людського фактора в сучасному виробництві. Оскільки для забезпечення довгострокової прибутковості, високих темпів зростання вартості бізнесу та формування конкурентних переваг підприємства необхідною умовою стає управління, спрямоване на ефективний розвиток суб'єкта господарювання.

Сьогодні в розвинених країнах безпосередній вплив на матеріальний предмет праці здійснюють уже не 9/10, як це було в умовах індустріальної економіки, а значно менше — 1/3 працівників [5, с. 156—163]. Основна ж частина людської активності представляє «гру між людьми» (game between persons), продукт якої представлений знаннями та інформацією. Знання та творчий потенціал працівників стають головним чинником ефективності економічної системи, без якого технічний та економічний прогрес останньої стає практично недосяжним завданням, незалежно від обсягу коштів, інвестованих у виробниче обладнання і технологію. Залучена в продуктивне споживання наукова, економічна, технологічна, організаційно-управлінська інформація, багато в чому передре виробничому процесу, визначаючи його відповідність мінливим умовам господарювання, стає рушійною силою інновацій, «персоніфікованим» ресурсом, частиною ноу-хау компаній.

У США, ЄС, Японії та Китаї частково подолані суперечності інтелектуалізації економіки як інноваційного процесу, що дало цим країнам можливість стати лідерами в науково-технологічній сфері. На початку 1990-х років у США і Європі функціонували «компанії, що навчаються», а в Японії — «гіпертекстові компанії». Найсучасніша організаційна форма — це віртуальна корпорація». Знання стають найважливішим джерелом забезпечення їх конкурентних переваг і саме по собі перетворюється на товар. Інформаційні технології та системи роблять можливим раціональне та ефективне зберігання, розповсюдження і використання даного інтелектуального товару.

Незважаючи на ряд кризових явищ у світовій економіці, значущість освіти, науки, прикладних розробок, інновацій і наукомістких технологій для динамічного розвитку та покращення якості життя зростає. Ще в 2009 році в розроблених ОЕСР стратегічних рекомендаціях приділялася увага не тільки загальним заходам якнайшвидшої стабілізації економіки, а й розвитку інновацій і збільшення інвестицій у розвиток людських ресурсів ув якості найважливіших чинників економічного зростання в довгостроковій перспективі [6]. Сьогодні в США приблизно 45 млн осіб використовують в якості засобу виробництва лише свій інтелект, підкріплений персональними комп'ютерами. Близько 80 % робочих місць у Європі і США відносяться до різних секторів інтелектуальної економіки, що включає виробництво наукових знань, їх комерціалізацію, розробку нових технологій і програмних продуктів.

Реалізація концепції інтелектуалізації економіки в Україні вкрай недосконала. Вважається, що для того, щоб інтелектуалізація економіки перетворилася на вагомий важіль розвитку, необхідно змінити відносини між учасниками цього процесу, розкрити їх потенціал, що є досить складним завданням у сучасних надзвичайних умовах господарювання.

Згідно С.М. Климову, інтелектуальні продукти і послуги займають усе значніше місце на міжнародних ринках. За експертними оцінками, світовий ринок інте-

лектуальних товарів і послуг сьогодні зростає у п'ять разів швидше, ніж традиційні ринки [7].

О. М. Мельников абсолютно точно зауважує, що економічний продукт будь-якої епохи проводився з використанням як матеріальних, так і нематеріальних (інтелектуальних) ресурсів. Однак розвиток економічних систем завжди відбувався та відбувається тільки завдяки тому, що на кожному етапі еволюційних економічних перетворень при виробництві економічних продуктів інтелектуальна складова витрат зростає, а матеріальна — зменшується [8, с. 73–77].

Процес інтелектуалізації, на нашу думку, спирається на наявний у підприємства організаційний інтелект, який відображає здатність організації цілеспрямовано обробляти, інтерпретувати і систематизувати нові знання, створювати спеціальні знання щодо адаптації інтелектуального потенціалу до змін зовнішнього середовища з метою взаємоінтеграції ключових імперативів моделі розвитку підприємства «5-I» (рис. 1).

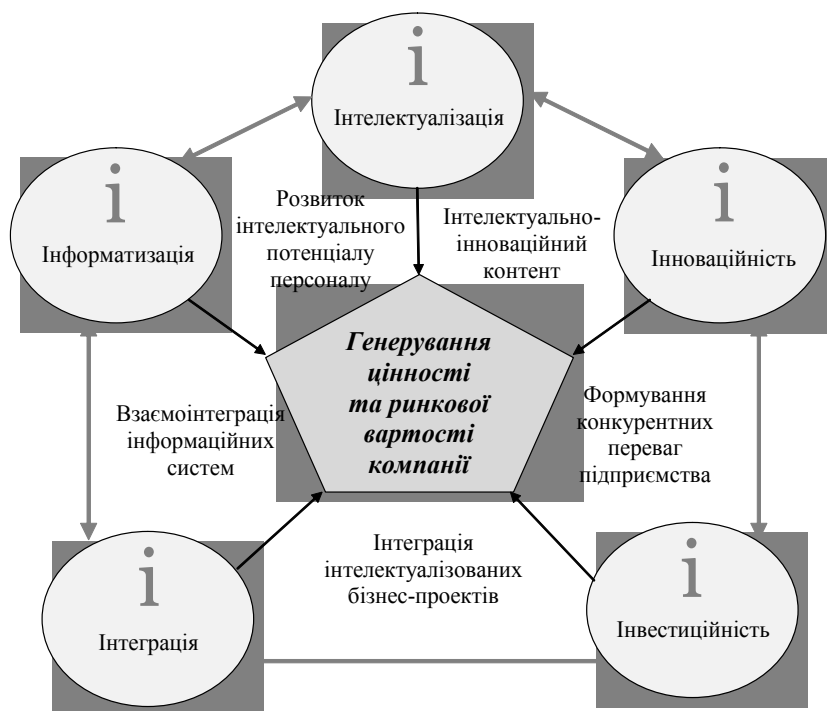

Рис. 1. Імперативи розвитку підприємств «5-I»

При цьому, необхідно врахувати, що організаційний інтелект забезпечує взаємодію інтелектуальних лідерів, зміну структури, інтенсивну генерацію, переробку та поповнення масиву корпоративних знань, перетворення інтелектуальних ресурсів у продукти, послуги, забезпечуючи цим відтворення інтелектуального капіталу. Організаційний інтелект дозволяє за рахунок інтелектуалізації провести перетворення природного капіталу в біосоціальні потреби суспільства, використовуючи накопичену інтелектуальну енергію і соціальну довіру — соціальний капітал, зокрема генерувати цінність для стейкхолдерів [3].

Таким чином, компанію можна розглядати як єдину систему-генератора знань, на кожному рівні якої інтелектуальна активність представників менеджменту спрямована на прийняття всебічно обґрунтованих управлінських рішень з метою забезпечення інтелектуально-інтеграційної платформи для ефективного розвитку суб'єкта господарювання.

За результатами проведених досліджень можна зробити висновок, що інтелектуальний капітал у сучасних умовах глобалізації економіки набуває особливого значення як стратегічний інструмент інноваційно-інтеграційного розвитку. Його використання в цьому процесі дозволяє забезпечувати сприятливі умови для результативного розвитку підприємства за допомогою гармонійного поєднання людського, організаційного та клієнтського капіталів. Комплексне використання та прирощення складових інтелектуального капіталу сприятиме підвищенню продуктивності, конкурентоспроможності, прирощенню інноваційного потенціалу та активізації інноваційної діяльності, прискоренню і забезпеченню умов для ефективного розвитку підприємств.

Проблемою є також оцінювання рівня інтелектуалізації діяльності підприємства [9, с. 72]. Вважаємо доцільним виділення таких показників рівня інтелектуалізації діяльності компанії:

1) критерій інтелектуалізації компанії (КІК), який може бути виражений як співвідношення новоствореної вартості та витрачених ресурсів (аналогічний показник може бути використаний для окремого працівника);

2) кількість лідируючих позицій (КЛП) компанії (лідируючі позиції у створенні нових технологій, продукції, послуг, виробництві і на світовому ринку), за допомогою яких вирішуються завдання прирощення капіталу в умовах змін;

3) коефіцієнт інвестування розвитку інтелектуального потенціалу працівника (КІРПП, частка інвестицій у загальній їх сумі, яка спрямована на розвиток інтелекту). На додаток до таких ключових показників, як ROI (return on investment — рентабельність інвестицій) і ROA (return on assets — рентабельність активів), EVA (economic value added — економічна додана вартість). Також передбачається, що компанії XXI століття будуть використовувати коефіцієнт, який умовно можна назвати КІРПП. Цей коефіцієнт відображає віддачу від інвестицій у розвиток персоналу і показує, наскільки ефективно використовують людські ресурси для підвищення результативності діяльності компанії;

4) частка інтелектуальних активів у загальній сумі активів.

Світовий досвід вказує на ефективність інноваційного способу розвитку суб'єктів господарювання на основі інтенсивного використання об'єктів інтелектуальної власності. Регуляторна політика України повинна будуватися на стимулюючих факторах створення, накопичення та впровадження інновацій. Доказом наявних великих резервів можуть бути такі статистичні дані: з 1000 патентів, зареєстрованих в Україні, у виробництві використовуються тільки 5—6 %. У Фінляндії, наприклад, у середньому реалізується 30 % патентів. Уже сьогодні необхідно збільшити хоча б до 10 % рівень комерціалізації запатентованих в Україні винаходів. В економічно розвинених країнах до виробничих процесів залучено до 80 % учених, в Україні — близько 1 %. Як бачимо, інтелектуальний ресурс в Україні досить високий, але майже не використовується [10, с. 12].

Висновки. Формування основ інтелектуалізації процесу розвитку суб'єкта господарювання є необхідним етапом у доповненні теорії та практики управління підприємством, оскільки на сьогодні особливого значення набуває саме інтелектуальне підприємство. Окрім того, в основу інтелектуалізації процесу розвитку компанії покладено знаннємісткість і інтелектуальну активність суб'єкта господарювання, яка підвищує ефективність функціонування інших вкладених ресурсів, зокрема людських, інформаційних, і одночасно виступає фактором результативного інноваційного розвитку підприємства.

Для підприємств України питання розвитку інтелектуальних ресурсів стає особливо гострим у зв'язку з об'єктивною необхідністю широкомасштабної інтеграції економіки країни в глобальні процеси, тому основою стратегічного курсу, його базовим принципом має стати реалізація державної політики, спрямованої на активне формування та використання інтелектуально-інтеграційної платформи, що сприятиме позиціонуванню України як високотехнологічної держави.

Література

1. Березнов Г.В. Интеллектуализация деятельности предприятия // Креативная экономика. — 2007. — № 2 (2). — С. 84—91.
2. Цыганов В.В., Бородин В.А., Шишкин Г.Б. Интеллектуальное предприятие: механизмы овладения капиталом и властью (теория и практика управления эволюцией предприятия). — М.: Университетская книга, 2004. — С. 24—26.
3. Кузьмин А.И. О некоторых направлениях применения мультипликатора Q Тобина // Экономика: проблемы теории та практики. Збірник наукових праць. — Вип. 247: В 5т. Том I. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. — С. 158—162.
4. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. — Харків: Константа, 2006. — 271 с.
5. Лушак Н.С. Нарастивание интеллектуального капитала для инновационной модернизации экономики Украины / Н.С. Лушак // Вестник Национального университета «Львовская политехника». Проблемы экономики и управления. — 2012. — № 725. — С. 156—163.
6. OECD Strategic Response to the Financial and Economic Crisis. Contributions to the global effort [Electronic resource] — Access mode: <http://www.oecd.org/general/42061463.pdf>
7. Климов С.М. Значение интеллектуальных ресурсов в постиндустриальной экономике [электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.elitarium.ru>.
8. Мельников О.Н. Вектор интеллекта (Анализ отличий материального и духовного (интеллектуального) экономических продуктов) // Российское предпринимательство. — 2004. — № 7. — С. 73—77.
9. Shvydanenko G. «Intellectualization of business planning process in the modern economic conditions». «Social processes regulation in the context of economics, law and management»: Materials digest of the LIII International Research and Practice Conference and II stage of the Championship in economics, management and juridical sciences, (London, June 06-June 11, 2013), International Academy of Science and Higher Education, London: IASHE, 2013 — P. 69—73.
10. Ноговицин О., Онисько Є. Промислова політика: ставлення до комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності // Економіка України. — №3. — 2005. — С. 9—13.

References

1. Berezhnov G.V. «Intellectualizacija dejatel'nosti predprijatija». *Kreativnaja jekonomika*, February 2, 2007.
2. Cyganov V.V., Borodin V.A., Shishkin G.B. «Intellectual'noe predprijatije: mehanizmy ovladenija kapitalom i vlast'ju (teorija i praktika upravlenija jevoljuciej predprijatija)», *Universitetskaja kniga*, 2004.
3. Kuz'min A.I. «O nekotoryh napravlenijah primenenija mul'tiplikatora Q Tobina». *Ekonomika: problemi teorii ta praktiki. Zb. nauk. prac'*, November 4, 2009.
4. Geec' V.M., Seminozhenko V.P. «Innovacijni perspektivi Ukraïni». *Konstanta*, 2006.
5. Lushhak, N.S. «Narashhivanie intellektual'nogo kapitala dlja innovacionnoj modernizacii jekonomiki Ukrainy». *Vestnik Nacional'nogo universiteta «L'vovskaja politehnika»*. *Problemy jekonomiki i upravlenija*, May 725, 2012.
6. OECD Strategic Response to the Financial and Economic Crisis. Contributions to the global effort, accessed January 24, 2011, <http://www.oecd.org/general/42061463.pdf>
7. Klimov S.M. «Znachenie intellektual'nyh resursov v postindustrial'noj jekonomike», accessed June 10, 2012, <http://www.elitarium.ru>.
8. Mel'nikov O.N. «Vektor intellekta (Analiz otlichij material'nogo i duhovnogo (intellektual'nogo) jekonomicheskikh produktov)». *Rossijskoe predprinimatel'stvo*, July 7, 2004.
9. Shvydanenko G. «Intellectualization of business planning process in the modern economic conditions». «Social processes regulation in the context of economics, law and management»: *Materials digest of the LIII International Research and Practice Conference and II stage of the Championship in economics, management and juridical sciences*, (London, June 06-June 11, 2013), International Academy of Science and Higher Education, London: IASHE, 2013.
10. Nogovicin O., Onis'ko Y. «Promislova politika: stavlennja do komercializacii ob'ektiv intellektual'noi vlasnosti». *Ekonomika Ukrainy*, March 3, 2005.

ИМПЕРАТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

Швиданенко Генефа

Александровна — канд. экон. наук, профессор, зав. кафедры экономики предприятий ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»

Аннотация. В статье определена сущность процесса интеллектуализации бизнеса на современном этапе экономического развития. Выделены ключевые императивы развития предприятий на основе интеллектуализации, информатизации, инновационности, инвестиционности и интеграции. Предложены направления использования модели «5-И» с целью повышения результативности деятельности отечественных компаний

Ключевые слова: интеллектуализация, информатизация, инновационность, интеграция, инвестиционность, интеллектуальный капитал, развитие предприятия, ценность, стоимость компании

IMPERATIVES OF THE ENTERPRISE DEVELOPMENT

Shvydanenko Genefa

Ph.D, professor of the economics of enterprises chair of the SHEE «Vadym Hetman Kyiv National Economic University»

Abstract. In the article the essence of the process of the business intellectualization at the modern stage of economic development was defined as such that based on existing organizational intelligence in the enterprise, reflecting the organization's ability to purposefully cultivate, interpret and gain new skills and create special knowledge and have access to them for the increment and intellectual potential adaptation to external changes. It is established that implementation of the concept of intellectualization economy in Ukraine is extremely imperfect. In order to intellectualization economy has become a significant lever of development proposed change the relationship between actors, uncover their potential, which is quite a daunting task in today's extraordinary economic conditions. Key imperatives of the enterprises development based on intellectualization, information, innovation, investment and integration were singled out. Allocation model «5-I» for the purpose of improving the performance of domestic companies were proposed. It was proved that the comprehensive use the increment and components of intellectual capital would increase productivity, competitiveness and innovation potential increment and activation of innovation, accelerate and the assurance of conditions for effective enterprise development.

Keywords: intellectualization, information, innovation, integration, investment, intellectual capital, enterprise development, value, cost of the company